

Син роду

КУПИТИ

«Син роду» — це розповідь про двох жінок, які застрягли в густому павутинні традицій та звичаїв щодо класової та гендерної нерівності і материнства.

Життя двох нігерійських жінок, таких різних за класовим та соціальним статусом, раптово перетинаються, коли їх викрадають із метою викупу та утримують в ув'язненні, - доволі звичний вид заробітку у країні, яка ще не цілком оговталася після останньої громадянської війни.

Отже, про жінок. У нігерійському місті Енуґу юна Нвабулу, яка з десяти років працює домашньою служницею в заможній родині, мріє стати секретар-машиністкою і ходить до школи, як тільки звільняється час від численних домашніх справ. Вона висока, струнка і вродлива. На відміну від неї Джулі – сучасна жінка, освічена й заможна.

Через багато років Нвабулу та Джулі опиняються разом в тісній комірчині, куди їх зв'язаними кинули викрадачі, що вимагають від їхньої рідні викуп за них. Перелякані до смерті, бідолашні жінки, аби якось заспокоїтися та згяти час, розповідають одна одній про своє життя. І тут виявляється, що їх, таких різних, поєднує велика таємниця, яка з того дня навіки поєднає їхні долі.

Пронизана великою життєвою силою та глибокою людською драмою, книжка розповідає про напружену радикальними подіями та змінами сорокарічну сторінку історії Нігерії, віддаючи шану стійкості та мужності жінок, яким вдається вижити і знайти свій шлях у світі, який залишається від владою чоловіків.

Що вам відомо про Африку та її народи, окрім того, що там спекотно і що це континент, де живуть слони, зебри та жирафи, а європейці їздять туди на сафарі? А між тим Африка — це одна п'ята земного суходолу, населення Африканського континенту становить 1,1 млрд людей. За прогнозами аналітиків, до 2050 року ця цифра подвоїться. Кількість етносів на материк оцінюють від 500 до 3000. За різними оцінками, на континенті розмовляють понад 2000 мовами. **А що ви знаєте про Нігерію?** Назва країни походить від назви потужної ріки — Нігеру. Це найбільш густонаселена країна Африки. Тут мешкає майже 191 млн людей. У Нігерії проживає велика кількість різних за етнічним та культурним різномаяттям місцевих племен: згідно з останніми даними їх близько 400. Офіційною мовою в Нігерії вважається англійська, хоча в цілому тут розмовляють приблизно 500 мовами. За прогнозами ООН до 2050 року нігерійців буде 450 мільйонів чоловік. Це III місце в світі після Індії та Китаю. У Нігерії народжується найбільша у світі кількість близнюків. Приблизно 50 на 1000 новонароджених. Це вчетверо частіше, ніж будь-де на

планеті. За це країну ще називають Землею близнят. В середньому в кожній нігерійській сім'ї росте 5 дітей. Приблизно третина громадян старше 15-річного віку є малограмотними людьми. Нігерія – четвертий за обсягами експортер нафти у світі. Тут знаходиться місто Лагос, що було столицею Нігерії з населенням більше 20 мільйонів чоловік. Зараз столиця Абуджа. Лагос на сьогодні є своєрідним торговим хабом Західної Африки. Сюди приходять кораблі з усього світу, товар перевантажується в так фури, які роз'їжджаються по всім країнам. На штучному острові біля Лагоса будують діловий центр вартістю 6 мільярдів доларів. Головний інвестор — мільярдер Гілберт Чогоури. Нігерія посідає друге у світі місце за кількістю щорічно випускаючихся кінофільмів, поступаючись лише Індії, а осередок нігерійської кіноіндустрії, за аналогією з Голлівудом, називається Ноллівуд. Головне багатство Нігерії — нафта і газ. За запасами нафти Нігерія посідає 7-е місце в світі, її має вистачити ще років на 15. Видобуток нафти давало до 90% валютних надходжень. Випередивши ПАР, Нігерія стала першою країною в Африці за величиною ВВП. Наприклад, у 2001-2012 рр. середній темп зростання ВВП становив 9%. Зараз він зупинився через падіння ціни на нафту. Додалася також девальвація найри на 40%. Зараз Нігерія повільно виходить зі стану рецесії. За місце на нігерійському ринку змагаються Китай, його товарообіг становить 18 мільярдів доларів і Індія (17 мільярдів доларів). Перший африканець, який отримав Нобелівську премію миру — письменник Шойинка з Нігерії. З 100 найбільш впливових людей в Африці — 21 людина з Нігерії. Хоча країна вважається провідним виробником нафти на континенті, її складно назвати високорозвиненою. Велика частина населення живе в бідності, не маючи доступу до предметів першої необхідності. В цілому мусульмани і католики в Нігерії ставляться один до одного толерантно. Ексцеси, звичайно, бувають. Є принципова домовленість між елітами про те, що президенти країни по черзі міняються — мусульманин, християнин. Нігерія входить в трійку країн по зараженню ВІЛ. Майже кожен 30-й нігерієць є носієм вірусу імунodefіциту. У Нігерії свої стандарти краси — тут модно мати зайву вагу. В Нігерії за офіційними даними проживає 645 мільйонерів. 520 з них в Лагосі.

ЧЕЛУЧИ
ОН'ЄМЕЛУКВЕ-
ОНУБІЯ

СИН
РОДУ

Переклад з англійської Любові Котляр

Анотація

Отже, про жінок. У нігерійському місті Енугу юна Нвабулу, яка з десяти років працює домашньою служницею в заможній родині, мріє стати секретарем-друкаркою і ходить до школи, як тільки звільняється час від численних домашніх справ. Вона висока, струнка і вродлива. На відміну від неї Джулі — сучасна жінка, освічена й заможна.

Через багато років Нвабулу та Джулі опиняються разом у тісній комірчині, куди їх кинули викрадачі, що вимагають від їхньої рідні викуп. Перелякані до смерті, бідолашні жінки, аби якось заспокоїтися і згаяти час, розповідають одна одній про своє життя. І тут виявляється, що їх, таких різних, пов'язує велика таємниця, яка навіки поєднає їхні долі.

Усі права застережені. Жодну частину цього видання не можна перевидавати, перекладати, зберігати в пошукових системах або передавати в будь-якій формі та будь-яким засобом (електронним, механічним, фотокопіюванням або іншим) без попередньої письмової згоди на це **ТОВ «Видавництво Анетти Антоненко»**.

ISBN 978-617-553-026-9

© 2019 Cheluchi Onyemelukwe-Oniobia

© Любов Котляр, український переклад, 2023

© «Видавництво Анетти Антоненко», 2023

СИН РОДУ

Моїм батькам
Обідінмі Ісайї Околі Оньємелукве та
Ребецці Ч'єгон Оньємелукве з великою
любов'ю і вдячністю

Пролог

2011

«Нам треба щось робити, аби вбити час, — подумала я. — Це ж глузду можна з'їхати отак, двом жінкам, зв'язаним по руках та ногах і зачиненим у якійсь комірчині!»

Я не бачила способу втекти звідси. Наші зап'ястки й гомілки були так міцно перетягнуті мотузками та вузлами, що мені б і сотні років не вистачило, аби з них виборсатися. Та навіть якби й вдалося, вихід із комірчини був тільки один. Щоразу, коли вони заходили або виходили, я чула брязкіт навісного замка. Через малесеньке віконце не пролізла б навіть моя нога, не те що все тіло. Та й утекти, щоб урятувати своє життя, в мене б не вийшло; не тому, що я була така вже товста, однак хворі коліна давалися взнаки. На блискавичну операцію з порятунку, як у бойовиках, теж сподіватись не доводилося.

Ми аж ніяк не тішили себе думкою, що завзяті поліцейські з блискучою зброєю в руках кинуться нас визволяти, як показують у кіно. Кажуть, що поліція сама досить часто радить родині викраденої особи виплатити викуп, як вимагають злочинці, аби тільки їхнім рідним не завдали шкоди. У поліції нема ні потрібних засобів, ані бажання розшукувати викрадачів. Ходили навіть чутки, що в багатьох випадках поліцейські й самі були замішані у викраденні людей з метою викупу. Отже, єдиною нашою надією було те, що наші рідні принесуть зловмисникам гроші.

У першу мить мене справді охопив страх. Я боролася з ними в машині, коли вони намагалися зав'язати мені очі і скрутити руки, якими я лупцювала їх, куди тільки влучала. Я задихалась, адже моє пишне тіло запхали в таку тісняву, куди я навіть у

підлітковому віці в школі не влізла б. Відчувала, що от-от помру. З дулом гвинтівки, яке вп'ялося мені в бік, у машині, яка везла мене невідомо куди, я була впевнена, що мені точно прийшов кінець. А як же мій син Афам[1], його весілля... що він робитиме?

Тепер той тваринний, природний страх кудись подівся, поступившись спокійнішому й контрольованішому стану тривоги. Не було нічого такого, що вуха почули б і відпали чи очі побачили б і почали проливати кров замість сліз. Принаймні вони зняли з наших очей оті ненависні пов'язки. Моя подруга Об'ягелі[2] розповідала, що одного викраденого чоловіка так і протримали із зав'язаними очима протягом усіх одинадцяти діб. Тільки уявити собі: одинадцять діб темряви й цілковитої сліпоти!

Коли нам зняли пов'язки з очей і розв'язали руки, стало терпиміше. Нас годували: білий хліб зранку, білий хліб на обід і білий хліб увечері. Вдома я взагалі не їм білого хліба, тільки цільнозернистий, та й то рідко. Мені треба було стежити за рівнем цукру в крові, — так сказав лікар, — тому що я перебуваю уже в переддіабетичному стані, а оскільки мій батько помер якраз від діабету, то я знала, що мої гени вже щось затівають проти мене, але в моїх силах було вжити принаймні якихось заходів, аби перемога виявилася не на їхньому боці. Ось чому я поскаржилася цього ранку, коли вони знову принесли мені хліба.

Тоді вони поцікавилися, чи не думаю я часом, що перебуваю у готелі.

— Матінко[3], якщо твої родичі швидко не принесуть грошенят, — заявив молодший із них своїм вдавано солоденьким голосом, — то ти взагалі можеш більше не їсти. Як ти думаєш: звідки беруться гроші на твоє харчування?

На останніх словах у його голосі вже лунали нотки люті. То було вперше, коли він виказав якісь емоції.

— Вибачте, — пробубоніла я, мов дитина, яка нашкодила і заслуговує на покарання. Тепер до складеного в голові переліку відзначених мною деталей я могла додати ще кілька: в комірчині було жарко і задушливо. Люди із зайвою вагою, як оце я, схильні до підвищеного потовиділення. Якщо не митися, то вже скоро і я, і вся комірчина нестерпно смердітимуть. А чи не можна нам якось помитися, почистити зуби? Чи щоб нам розв'язали ноги? Сидіння в одній позі чи лежання зі зв'язаними ногами — не найкраще діло для двох жінок, особливо для тієї, яка вже вийшла на фінішну пряму до старості. А ще було справді нестерпно стримувати сечовик, особливо для жінки мого віку, в якої всі внутрішні органи давно змістилися й опустилися з тих місць, куди з самого початку помістив їх Творець. І потім, було зовсім неприйнятно, що вони ходили слідом і стояли так близько, коли людині треба було справити потребу. Вони були такими молодими, що могли запросто годитися мені в онуки, якби я народила дітей у тому віці, коли й мої однолітки. І цілу ніч десь неподалік зловісно нявкав кіт, від чого у мене мурашки бігли по шкірі... невже не можна було нічого з цим удіяти?! І, зрештою: будь ласка, не називайте мене «Матінко»! Ніяка я вам не матінка, адже зі своєю матір'ю ви б так не поводитися! Принаймні я на це сподіваюся.

Я сказала їм:

— Я гіпертонік. Мені потрібні мої ліки. Можна це якось вирішити?

— Як саме вирішити? — перепитав він. То було риторичне запитання. Його вираз обличчя і тон голосу ясно давали зрозуміти: я переступаю невидиму недозволену межу. — Єдине, про що вам зараз слід турбуватись, — це молитися, щоб ваші рідні якнайшвидше зібрали гроші.

Затим він розвернувся і вийшов, а його прихвосні поспішили слідом і зачинили за собою двері.

Отоді я глянула на Нвабулу. Нам зняли пов'язки з обличчя, роти були вільні, так що ми могли розмовляти, і треба було якось згаяти час.

— Отже, розкажи мені більше про себе, — промовила я, намагаючись її підбадьорити. — Поспішати нам нікуди, часу повно.

Вона здивовано витріщилася на мене. Ніби давала зрозуміти: зовсім не такі слова сподіваєшся почути за цих обставин і в такому місці. Але що нам іще залишалося? Після першого дня, протягом якого ми нарікали на власну долю і хибні рішення, які привели нас сюди, говорити далі про викрадення не мало ніякого сенсу.

— Ми змушені перебувати тут Бог знає скільки часу. І як каже моя подруга Об'ягелі, ніщо не допомагає краще непомітно змарнувати час, як цікава історія.

Нвабулу все ще ніяк не могла оговтатися. Її модна хустка на голові перехнябилась, а сукню не завадило б почистити. На передпліччі виднівся невеликий синець. Вона залишалася гарною попри похмурий вираз обличчя.

— Напевно, Іфечи[4] дуже турбується, — сказала я, — однак я впевнена, що він робить усе можливе.

— Авжеж, — промовила вона, — але в нас нема грошей. Сподіваюся, вони не дуже багато запросили.

Я і сама сподівалася. Все думала про те, що Афам сказав колись про Нігерію, коли повернувся з Канади, а я все сподівалася, що він там оселиться, як тільки завершить навчання. «Нігерія переживає економічний бум, — так казав він. — Купа можливостей, зростання середнього класу, нові сектори розвитку. Не тільки нафто- й газовидобування. Поглянь на сферу телекомунікацій, банківську галузь, музичну

індустрію. Нігерійські музиканти співпрацюють із західними і заробляють достатньо грошей, щоб купувати собі приватні літаки. Інтернет — кругом, навіть по селах. Народ рухається вперед, з електропостачанням чи без нього, з розумним керівництвом чи без нього. Заробляє гроші, змінює стиль життя».

Однак існувало ще й викрадання людей з метою викупу. Тепер мені кортіло йому про це нагадати. А це — найпростіший вид заробітку. Кілька разів траплялося, що людей убивали. Та здебільшого їх відпускали після того, як отримували чималу суму грошей, зібрану ріднею викрадених. Кіднепінг був чимось на кшталт частини фольклору, легенд, які розповідали дітям, — про те, як людей викрадали та продавали в рабство. Дехто стверджував, що причиною такого промислу, як викрадання з метою викупу, є безробіття. Буцімто якщо працевлаштувати всю молодь, то кіднепінг зникне сам собою. Ще хтось казав, що причина в жадібності. Я ніколи в житті так не голодувала, щоб погрожувати комусь зброєю, щоб погрожувати забрати чиесь життя, тому що моє власне мені нестерпне. Я все думала, що можна при цьому відчувати.

Ми не могли знати, чи наші рідні збирають гроші. «Наші рідні», — подумала я, а в голові тим часом лунав голос молодика-ватажка. Хто були мої рідні? Моїми рідними були Об'ягелі та Афам. Мої сестри будуть розпачливо розмахувати руками, але нічого не зроблять. Мій старший брат знизуватиме плечима і далі перейматиметься лише тим, що полегшуватиме йому доступ до марихуани. Об'ягелі перелякається і смертельно хвилюватиметься. Однак потім опанує себе і примусить Афаму зібрати гроші. А щодо Афам... у нього розумна голова на плечах. Удвох вони обов'язково щось придумують. Я намагалася собі уявити їхній страх, уявити, як би я сама почувалась, коли б

викрали Афама. Мені так хотілось якось повідомити їм, що з нами все відносно добре.

— Я впевнена, що вони роблять усе можливе, — сказала я Нвабулу.

— Вибач, це я вибрала шлях, — знову промовила вона.

Я вже сама почувалася винною, адже попросила мене підвезти. Можна було й зачекати з візитом до Об'ягелі.

— Треба було мені їхати через перехрестя на Отігба, — сказала Нвабулу. — У людному місці такого б нізащо не трапилося.

Вона знай усе повторювала ці слова й бідкалася, але змінити щось було неможливо: ми вже були там, де були. Який сенс в усіх отих «от якби» та «треба було»?

— Це не твоя провина, — мовила я, — вони полювали на мене. А тобі просто не поталанило, що ти опинилася поряд зі мною.

— Поліція має встановити у тому місці патрульний пост. Там так безлюдно. Запросто можуть обікрасти.

— Або викрасти, — посміхнулась я.

Але вона не усміхнулась у відповідь. Лише похитала головою і похнюпилася.

— Що сталося, те сталося, — сказала я. Загальновідоме кліше, якому нас навчили ще в жіночому коледжі в Абі.

Затим я не стрималась і додала:

— Марно ридати над пролитим молоком.

Нарешті вона ледве помітно всміхнулася.

— Отже, ти таки мені розповіси, як потрапила до світу моди? В тебе все дуже ловко виходить, ти й сама знаєш!

— Довго розказувати, мем.

— А ти кудись поспішаєш? — я театральнo роззирнулася довкола себе.

Вона розсміялася.

— Та все ж, мем, я переконана, що ваша історія значно цікавіша за мою. Ви прожили яскраве життя, я впевнена. — На її обличчі читався щирий інтерес. — Добре. Тоді домовимося: спершу ви розкажете мені свою історію, а потім я розповім вам мою.

«Зрештою, ділова жінка — ділова в усьому», — подумалося мені.

— Згода, — кивнула я.

І почала розповідати. Всі емоції легко відбивалися на її обличчі: збентеженість, схвалення, навіть осуд.

Та якщо по правді — саме історія Нвабулу запалила іскрину вогню.

Частина перша. Нвабулу

Розділ перший

1972 рік

Перед тим, як познайомитися з Уренною[5], я майже половину свого життя пропрацювала домашньою служницею.

Моє перше проживання в хазяйському домі як служниці почалося, коли мені виповнилось десять років. Того ранку, ще до світання, я сама сіла на великий автобус — як оті, що ходять до Лагоса[6]. Я їхала, щоб жити разом із дядечком[7] Еммою та його дружиною. Домовлено було, що я допомагатиму по господарству і ходитиму до школи. Так сказала матінка Нкемділім[8]. Я нетямилася від захвату, що їду, хоча й хвилювалася трішки; та я знала: хоч де буде краще, ніж жити з матінкою Нкемділім після смерті мого батька. А Лагос був найбільшим містом у Нігерії — всім це відомо. Матінка Нкемділім казала, що всі чоловіки, які виїхали з нашого селища або одружилися з жінками йоруба[9], більше ніколи не повернулись або повернулись зі стійким запахом грошей та комфорту.

Не було нічого дивного в тому, що матінка Нкемділім випхала мене з дому за першої-ліпшої нагоди, яка постукала в наші двері.

Вона завжди кликала мене «*amosu*», що означає «відьма». «Чого це ти й досі тягнеш руки до харчів?! — запитувала вона, кривлячись щоразу, коли я тупцювала біля кухні, чекаючи на їжу. — Хіба тобі не досить усієї тієї крові, що ти вже висмоктала з мене та моїх дітей?! Чи воно в тебе все відкладається в отій

твоїй здоровенній головешці?!» Після тих слів вона ляскала мене по голові, що справді здавалася завеликою для мого скелетоподібного тіла. Інші діти називали мене Атінга, тобто Вугриця, маючи на увазі мою худорбу. Матінка Нкемділім вважала, що нема чого марнувати ту невелику кількість харчів, яка була в домі, щоб нарощувати м'ясо на моїх кістках. Надлишок плоті міг завадити швидкості, з якою я мала бігати з численними дорученнями, які мені давали.

Матінка Нкемділім звинувачувала мене в усіх своїх нещастях. А нещастя просто падали на наші голови, як дощі в липні, відтоді, як вона переселилася до нас. Коли після двох років одруження з моїм батьком їй так і не вдалося завагітніти, вона звалила вину на мене. Одна дібія[10] буцімто сказала їй, що то я винна у її порожньому лоні. «Наврочила», — постійно бубоніла вона мені на вухо, як комарі серед ночі, як набридливі мухи, що лізуть в обличчя. Після того, як мій батько помер, вона знай повторювала, що він вижив на війні, де служив солдатом, пережив злидні, повернувся до нормального життя, аж поки не з'явилася на світ я, вбивши своїм народженням власну матір. Мій батько витримав усе. «Але як можна, — любила примовляти вона, — терпіти диявольське дитя, яке вбило рідну матір?!»

— Я не дам тобі вбити ще й мене! — верещала вона, переходячи на сопрано поряд з альтом від відрази. — Присягаюся, що не дозволю! Я не така дурна, як твоя покійна мати, і не така м'якотіла, як твій батько. Я вб'ю тебе ще до того, як ти вб'єш мене!

Матінка Нкемділім знай повторювала, буцімто я тільки вдаю з себе невинне дитя, а насправді чудовисько з сімома головами — як оті злі духи, про яких розповідають у казках.

— Я не вбивала ні мою матір, ані мого батька, — відповідала я і нахилилася, готуючись до удару по своїй майже безволосій голові. Дзвінкого й болючого.

Та всі її удари й ляпаси так і не змогли вибити з мене решток моєї непокори. «Якби я справді могла вбивати, — підказував мені мій внутрішній голос, — то матінки Нкемділім уже б на світі не було, тоді як мої мама й тато давно покояться у своїх порослих травою могилах перед батьківською садибою». Коли вона наближалася до мене, зірвавши на ходу гілку з дерева онугбу[11] біля кухні, то я не стояла стовпом, чекаючи, коли її рука замахнеться, щоб пройтися туди-сюди по моєму тілу. Я вискакувала на дорогу і репетувала, закликаючи на поміч мого померлого батька, хоча й наперед знала: покарання чекатиме на мене, аж доки я не отямлюсь і не повернуся додому. Коли вона морила мене голодом, я прокидалася серед ночі, кралась до кухні і пригощалася супом та сухою рибою, якими вона годувала лише своїх дітей, «щоб уникнути *kwaschiokor*[12]», — так вона заявляла.

Коли мені виповнилося десять, дядько Емма, далекий родич матінки Нкемділім, приїхав у селище на Різдво. Він сказав, що його жінці потрібна поміч по дому. Матінка Нкемділім подумала, що я могла б стати їм у пригоді і таким чином вона збула б мене з рук. Та, з іншого боку, вона побоювалася, що то буде надміру добра нагода для мене.

— А ти не думаєш, що для неї це буде аж занадто гарно? — запитала вона у своєї подруги, матінки Одінкемми.

Я підслуховувала їхню розмову з кухні.

— Гм, — відповіла матінка Одінкемма, — ти ж бо не хочеш, щоб вона жила тут і смоктала з тебе кров, щоночі висмоктувала кров у Нкемділім та її сестер і тим часом вдувала в усіх вас холодне повітря, як той паціук?

— Так, згода. *Eziokwu*[13]. А що, коли вона стане якоюсь шишкою в тому Лагосі?

Матінка Одінкемма лише розсміялася у відповідь. Незлим сміхом. Вони ще якийсь час мізкували. Вона не могла уявити,

щоб якась там Нвабулу, Вугриця, хоч де перетворилася на велику шишку. «Навіть у Лагосі», — почула я. Тут мені було важко сперечатися з матінкою Одінкеммою, огрядною приятелькою матінки Нкемділім з таким широким ротом, що мимоволі задумуєшся, скільки їжі вона може пропхати через нього у свій живіт. До того ж вона постійно щось жувала, як та коза, яка весь час ремигає. Я мовчки погодилася про себе, що було б справді смішно, якби я таки зуміла стати великою шишкою, займаючись прибиранням, куховарством та іншими домашніми справами в чужій домівці, хоч би і в Лагосі, найбільшому місті Нігерії. Навіть десятилітня дівчинка, яка ось уже два роки не ходила до школи, знала: така можливість так само далека, як і довгі казочки, якими черепаха годувала інших тварин, ображених її жадібністю, щоб вони не скинули її з неба.

Мою долю вирішили слова матінки Одінкемми: «Матінко Нкемділім, відправ геть цю дитину! У ній тече кров її матері. А в роду її матері всі були відьмами. Ти ж бо не хочеш, щоб вона навернула твоїх дітей до свого культу або ще гірше: повбивала їх?»

Тоді матінка Нкемділім виконала свій обов'язок, повідомивши про це мого дядька Ннабуцо.

Я готова була їхати до Лагоса, перебратися через гори, перепливати моря й ріки, аби тільки бути подалі від мачухи. Але мені не хотілося залишати дядечка Ннабуцо.

Моєму дядькові зовсім не припав до душі намір матінки Нкемділім відправити мене аж до Лагоса. Дбати про мене, доньку його рідного брата, було його обов'язком, однак куди йому було встояти перед словесним та емоційним натиском матінки Нкемділім? Часом її уколи бували гострими й витонченими, а частіше — грубими й пласкими, як ті камені, якими ми товчемо горошини перцю в ступці.

— Дозволь мені забрати Нвабулу, — запропонував він матінці Нкемділім, — так принаймні я зможу за нею приглядати.

Він перевів стривожений погляд на мене, однак тон його голосу залишився чемним, як завжди.

— Хіба мій чоловік, твій брат, не казав, що найбільше за все йому хотілося, аби Нвабулу ходила до школи? — запитала вона. Матінка Нкемділім завжди вміла відшукати потрібні слова.

— Так, твоя правда, — погодився Ннабуцо.

— Люди, в яких вона житиме, пошлють її до школи. Емма сам мені так сказав. Я не в змозі послати її до школи, — поскаржилася вона. — Я ледве можу прогодувати себе та дітей твого брата.

Ннабуцо знав, що програв. Мій дядько ледве міг прогодувати власну родину завдяки торгівлі пальмовим вином. Його дружина, Ннеді, народжувала щороку по дитині. Наразі їх налічувалося вже дев'ять. Її худорляве тіло постійно можна було побачити з опуклим животом, коли вона виходила з дому у справах. Я якось чула, як матінка Нкемділім казала, що її щорічні пологи були результатом нездатності мого дядька Ннабуцо тримати свого хтивика при собі. Матінка Нкемділім не втрачала нагоди якомога частіше нагадувати йому про те, що він нехтує обов'язком піклуватися про сім'ю свого покійного брата, і завжди нарікала, що через це їй доводиться нести весь тягар самій на своїх слабких жіночих плечах.

У день мого від'їзду віяв холодний харматан[14], як часто буває у січні. Проводжати мене вийшов лише Ннабуцо. Я вдягнулася в темряві, краєм вуха слухаючи, як моя зведена сестра Нкемділім голосно цмокає язиком уві сні.

Вийшовши надвір, я здригнулася від холоду. Ннабуцо взяв мене за руку і пригорнув до себе. Я міцно його обійняла. Він непомітно тицьнув мені в долоню кілька найр[15]. Я міцно

стиснула руку в кулак, ховаючи гроші від матінки Нкемділім, яка відразу б їх загребла, як тільки побачила б.

— Езечитоке[16] подбає про тебе, — сказав він, маючи на увазі Бога всієї землі. — Не забувай свого батька. Не забувай, звідки ти родом. Не кради. Не бреші і не обманюй. Ми маємо задовольнятися тим, що в нас є, — великим чи малим. Не осором нас.

Я врочисто кивнула у відповідь. Пізніше я ще довго згадувала, як обіймала Ннабуцо, пригортаючись до його худорлявого тіла і відчуючи його тютюновий запах, однак потім матінка Нкемділім відсмикнула мене від нього, заявивши, що нам довго йти до автобуса. Тоді я бачила його востаннє.

Я кілька разів озиралася на нього, аж поки він не зник у передранішній темряві, і тоді перші сльози непевності потекли по моїх щоках, залишаючи по собі білі сліди, які широкозада жінка, котра сиділа потім поряд зі мною в автобусі, витирала змоченими слиною пальцями. Протягом двох років після смерті мого батька дядечко Ннабуцо старався як міг, щоб замінити його для мене. Саме він розповів мені історії життя мого татка і мами, історії про моє народження — всі ті, які, за його словами, мій батько хотів би, щоб я пам'ятала. Саме він розповів мені, чому мій татко, його старший і єдиний брат, вирішив назвати мене Нвабулу після того, як моя мама померла, виштовхнувши мене з себе на білий світ.

«Від дитини все ж могла бути користь, — сказав Ннабуцо тоді моему батькові, що побивався від горя через смерть дружини, яку він кохав до нестями. — Навіть якщо її мати померла, коли народжувала її, дитина все ж залишається прибутком... найвищим виграшем. Навіщо люди одружуються і розмножуються? Щоб мати дітей. Чому батьки горбатилися з ранку й до вечора? Заради дітей. Навіщо жінки одружувалися?

Щоб народити дітей. Чому залишалися, навіть якщо чоловік був ледачий чи лупцював дружину? Заради дітей».

Отже, мій батько, виснажений горем, не передбачивши витрат на похорон і несподіваного самотнього батьківства, вибрав ім'я під впливом слів брата: Нвабулу[17]. Я справді була виграшем, — казав мій дядько, — нагородою для світу, успадкувавши вроду моєї матері: вроду, яка примусила мого батька перепливати через сім морів, перейти через сім гір, подолати сім чудовиськ у семи населених злими духами лісах, аби взяти її собі за жінку.

Найсокровеннішим бажанням мого батька було віддати мене до школи, щоб я стала медсестрою або вчителькою. Він розказував мені, що бачив медсестер під час війни[18], яку наслав на нас Бог, сам Езечитоке. «Вчити дітей — теж непогано», — казав він. Як тільки я піросла, він віддав мене в сільську школу. Щоранку він будив мене і відводив до школи — одного з небагатьох будинків у селищі, зроблених із цементу і з добрим дахом. Щовечора він розпитував мене, чому я навчилася того дня. І я повторювала абетку і співала йому: «А — автобус, Б — бджола, В — відро...» Він кивав і щасливо всміхався.

Інколи він водив мене на річку купатися. То були наші особливі дні. Там він перетворювався на чоловіка, за якого моя мама свого часу вийшла заміж: його очі блищали особливим вогнем, а трохи запалі щоки розтягувала широка усмішка. Там він показував мені місце, де вперше побачив мою маму. Вона купалася з подружками. Він ніколи не забував повторити, що вона вийшла з ріки, як сама Матір-Вода, як русалка такої вроди, якої він іще ніколи не бачив у інших жінках, *enebe eje olu* — жінка, якою можна милуватися цілий день, за якою сумуватимеш, як тільки підеш на роботу, мріючи про мить, коли знову зможеш глянути на неї. Він завжди додавав, що я дуже схожа на неї, що, коли я виросту, буду так само вродливою. У

такі хвилини мені здавалося, що моя мама теж приходить до потоку і ми знову стаємо цілою родиною. Аж поки не з'явилася матінка Нкемділім.

Люди часто казали моєму батькові, що йому потрібна нова дружина — жінка, яка могла б стати мені матір'ю, а йому подарувати сина. Одного дня він їх послухав і привів додому матінку Нкемділім. Звідтоді мир та радість переселилися з нашої домівки кудись в інше місце; мир та радість не могли залишатися в одній кімнаті з ревнощами матінки Нкемділім. А після того, як у неї народився син, її ноги вже твердо стояли на підлозі нашого дому, а її лютя почала наростати.

Мені виповнилося вісім, коли мій батько помер. Він недовго хворів, лише кілька тижнів. Взагалі не здавалося, що в нього щось серйозне: жар і кашель. Від такого не помирають. Ннабуцо був упевнений, що його отруїли вороги нашої родини. Матінка Нкемділім так само впевнено була переконана, що його вбила я.

Разом з його смертю прийшли зміни. Деякі сталися відразу. Наприклад, школа. Матінка Нкемділім не розуміла, чому це вона сама ніколи не ходила до школи і все одно змогла вийти заміж за доброго чоловіка. Вона ніколи не ходила до школи, але й так уміла все, що мала вміти жінка в Нвокенті: прибирати, куховарити, збирати дрова, розводити вогонь, робити пальмову олію, купувати, продавати і народжувати дітей.

Інші зміни прийшли з часом. Як-от припинилися походи до Амати, щоб покупатися. Навіть більше, ніж школа, ота неможливість купатися в річці нагадувала мені, що після смерті батька все змінилося. Все, що нашттовхувало мене на думку: любов — це не тільки їжа та дах над головою.

Матінка Нкемділім давала мені трохи їжі і дах над головою. Зранку моя мітла ходила туди-сюди по нашому двору, залишаючи чіткі лінії на рудій землі, поки матінка Нкемділім та її діти спали. Моя голова переносила джбани з водою із потоку.

Потім я розігрівала суп, що залишився звечора, на вогні з дров, які наносила напередодні. Тоді ми з нею ішли на ферму і працювали, аж поки вона не втомлювалась або діти не починали ревти через спеку. Я вміла робити все: чистити егвузі[19], бити пальмові горіхи на олію, смажити гаррі[20]. Вона робила чудові, вологі, підфарбовані в червоне пальмовою олією окпа[21], і я продавала їх на Еке Нвокенті. Інколи, коли мені вдавалося продати швидко, я могла залишитися там іще трішки і побавитися в оґа[22] з моїми друзями на базарі. Матінці Нкемділім це не подобалось, і коли вона про це дізнавалася, то інколи залишала мене без їжі.

Спочатку, відразу після смерті татка, я часто бачила його уві сні. Він приходив і вів мене до річки. Однак згодом, коли покладені на мене завдання все наростали й наростали, як багатоповерхові будинки, навалюючись одне на інше, я засинала, щойно моя голова торкалася циновки, і спала як убита, аж поки матінка Нкемділім мене не штовхала, аби розбудити, називаючи відьмою і наказуючи повернутися з моїх крововисмоктувальних подорожей. Я бралася до роботи, часом наспівуючи собі під ніс пісеньку-абетку, щоб не забувати її.

Та все це було до того, як я поїхала в Лаґос. Я сиділа в розхлябаному автобусі, який під час їзди торохтів усіма частинами й деренчав як ічака[23], і намагалася стримати збудження. Однак воно вже впевнено поселилося у моїй душі. «Життя у місті аж ніяк не може бути гіршим за життя з матінкою Нкемділім», — думала я. Мій живіт погрожував вилити свій вміст на сусідів по автобусу, на жінку, яка витирала мені сльози, поплювуючи на пальці, на худорлявого чоловіка, який проспав цілу дорогу з широко роззявленим ротом, звідки текла слина. Та навіть усе це не могло вгамувати мого радісного хвилювання.

Справи в Лаґосі пішли зовсім не так, як я собі уявляла. Дядечко Емма та його родина мешкали у квартирі в Апапа, а

їхні сусіди були з усіх куточків Нігерії і говорили різними мовами: едо, йоруба, ітсекірі та піджин[24]. Жилося мені з ними інакше, хоча в чомусь і так само. Вони не віддали мене до школи, як обіцяла матінка Нкемділім. Я тяжко працювала, як і тоді, коли жила з матінкою Нкемділім. Прибирала, куховарила, прала, допомагала матінці Еммі в її крамниці на базарі. Однак уже не мала віддушину, як тоді, коли сміялася з іншими дітьми біля потоку, чи коли наспівувала дитячі пісеньки, чи коли бавилася в оґа на базарі після того, як розпродовувала окпа і поверталася додому. Попри те, що вони й самі були з нашого селища, а дядечко Емма доводився мені родичем по мачусі, матінка Емма наполягала, щоб я називала їх Оґа[25] та Мадам. Аби підкреслити різницю між нами: вони — нагорі, а я — внизу.

Напруга між дядечком Еммою та його дружиною, очевидна й постійна, відчувалась у домівці з ранку до вечора. Спочатку, коли я тільки почала в них жити, мені було шкода дядечка Емму. Він цілісінький день трудився у своїй крамниці на базарі, а повернувшись додому, потрапляв під грозове репетування Мадам. Вона часто накидалася на нього, як розлючений лев, сипала докорами й погрозами, від чого її дебела шия, плечі та сідниці трусилися. Мотаючись у нескінченних домашніх справах, я жаліла спокійного, незграбного здорованя, чия доля видавалася мені не кращою за мою. Його приниження проявлялося хіба що у міцно стиснутих щелепах і широко розплющених очах, якими він дивився на світ, намагаючись приховати стримувану лють за вдаваним спокоєм. У компаунді була ще одна служниця з іґбо — груба, грудаста дівчина на ймення Адаку родом з Анамбри, яка називала дядечка Емму «еву», тобто «козел», через його звичку раз по раз завмирати і втуплюватися порожнім поглядом у кожного. «Ме-е-е-е», — мекала вона, а я сміялася, коли ми з нею тягали воду з колодязя. Однак ураз припиняли сміх і промовляли хором «Доброго

ранку, господарю!», коли він проходив поряд, звично витріщившись на нас. А ще, коли я приносила йому їжу до бокового столика вітальні, де він часто сидів на самоті після робочого дня, поки його дружина рахувала гроші за обіднім столом, він бурмотів «*dalu*»[26], навіть не дивлячись на мене. Адаку сказала мені, що крамниця належить Мадам, вона отримала її в дарунок від своєї багатой родини.

— Чому це тут усього дев'ять найра? — поцікавилася Мадам одного дня в кухні, розмахуючи банкнотами в нього перед носом, коли він проходив поряд. Її голос лунав тихо, загрозливо. Я аж сама здригнулася, стоячи перед раковиною за миттям посуду.

— Кгм... — він вагався, підшукуючи потрібні слова, щоб пояснити недостачу в крамниці, а його руки, сховані за великим, огрядним тілом, помітно тремтіли.

Я якраз схилилася над брудною від посуду водою, аж тут почула дзвінкий ляпас. Коли підняла голову, він тримався рукою за щоку, відвернувшись від своїх дітей та від мене. «Чому він дозволяє їй це робити? — подумалося мені. — Хіба він не чоловік?»

Він стояв так, щоб я не бачила його обличчя, ніби не хотів визнавати, що я стала свідком його ганьби. Так минуло кілька місяців, аж поки він не почав приходити до мого ліжка вночі, щоб передати ту ганьбу мені.

Того дня, коли це почалося, діти бавились, я масажувала спину Мадам, а Ога якраз повернувся з роботи. Де він був, коли вона йому телефонувала? — запитала Мадам. Коротка пауза, яку він витримав, пригадуючи події робочого дня у пошуках відповіді, коштувала йому сердитого ляпаса. Її рука знову пройшлася по його щоці. Його очі, намагаючись утекти від сердитого погляду дружини, цього разу зупинилися на моєму обличчі. Що він там побачив?

Тієї ночі Ога пробрався до комірчини, де я спала посеред клубнів солодкої картоплі та мішків з рисом і бобами. Він накинувся на мене з силою триповерхового будинку, що обвалився на вулицю. Однією рукою здавив мені шию, а другою намагався розстебнути «блискавку» в себе на штанях і весь час нашіптував мені погрози, коли я намагалася скрикнути, пручатися, виборсати з-під нього своє тіло дівчинки, якій навіть ще не виповнилося одинадцять. «Мадам мене вб'є», — подумала я, скрегочучи зубами від болю. «Не кажи про це нікому!» — наказав він.

Та кому я могла сказати? Двом його малолітнім дітям? Адаку, яка ночувала в іншій квартирі і чиї вуха ніколи не чули такого, що вона змогла б утримати в секреті від решти світу? Чи, може, новій сусідці, молодій жінці, яка працювала вчителькою у початковій школі неподалік — тій самій, куди я мала ходити, — котра з минулого тижня більше не допомагала мені носити відра з водою по сходах? Це дратувало Мадам. Чому це я розмовляю з сусідами? — запитувала вона, супроводжуючи кожне слово для ясності ляпасом. Чи я така вже голодна — лясь! — чи така вже втомлена — лясь! — що й відра не донесу?! Лясь! Я не насмільовалася признатись нікому, що ніч стала моїм ворогом, так само, як тривалий час була другом після важкого дня з його безконечними домашніми справами.

«Поквапся», — думала я щоразу, коли він опускався на коліна. Лежала тихенько, тремтіла, стугін серця віддавався аж у барабанних перетинках, і думала, що він хоркає, як цап, і смердить так само. Мені вже не було його шкода.

Однієї ночі я, як завжди, лежала тихо на циновці, поки Ога стягував штани. «Моя мачуха казала, що відсилає мене до Лагоса, аби я ходила до школи і вчилася новому, — думала я, тоді як Ога хоркав. — То це воно і є, оте нове?» Щойно я про це подумала, як Ога голосно скрикнув. Він скотився з мене, і я

побачила в нього за спиною Мадам із кухонним ножом у руці; її лице перекошилося від люті, коли вона дивилася не на Огу, а на мене.

Вона нахилилась, ухопила мене за плече і різонула по ньому, як по шиї різдвяного курчати, — так, що червона кров бризнула на мій одяг. Ніж літав угору-вниз швидко-швидко, ріжучи, шматуючи мої плечі й руки. Я верещала, а Ога нарешті оговтався і вхопив Мадам за руку, занесену для чергового удару. В очах Мадам палала несамоविта ненависть, так само жахлива, як і блискучий ніж у її руці. Від неї мої скуті страхом ноги нарешті почали рухатись і винесли мене напівголою за двері квартири.

Коли я кулею летіла вниз по сходах, утікаючи від неминучої смерті, а мої крики гучно лунали в темряві поміж темними довгими будівлями, в яких мирно спали наші сусіди, я вже знала, що ніколи більше туди не повернуся. Навіть якщо доведеться їхати назад до мачухи.

Добра сусідка, огрядна дамочка з квартири внизу — та, яку Мадам Емма часто називала «викрадачкою чужих чоловіків», маючи на увазі, що чоловіки навідувалися до неї у будь-яку годину, — відчинила мені двері своєї квартири. Вона затягнула мене всередину і почала розпитувати тільки після того, як змазала йодом рани. Я голосно репетувала — від йоду, що пік шкіру, від ганьби, завданої мені дядечком Еммою, і від жорстокого гніву матінки Емми.

Товста Мадам, вона ж Викрадачка Чужих Чоловіків, мене нагодувала, вклала в ліжко, а вранці піднялася нагору, щоб поговорити з матінкою Еммою. Вона не розповіла мені, що сказала їй матінка Емма, але я була певна, що матінка Емма не хотіла, аби я поверталася до її домівки. Та і я сама цього не хотіла.

Коли заподіяні мені матінкою Еммою рани трохи загоїлися, матінка Клара — так звали мою благодійницю — подбала про те, щоб посадити мене знову на довгий автобус, що їхав до Нвокенти. Я не прожила в Лагосі навіть року.

Матінка Нкемділім зустріла моє повернення до селища гнівом і прокляттями.

— Амосу, — звернулася вона до мене у присутності своєї подруги тітоньки Одінкемми, — хіба я не казала, хіба не ясно кожному, хто не сліпий чи не глухий, що нічого путнього з тебе не вийде?! — затим вона повернулася до своєї подруги, що зачудовано вирячилася на мене. — Скільки людей... скільки людей, я питаю тебе, побувало в Лагосі?

— Я не бувала, — відповіла її подруга.

— І я не бувала, люба. І мої діти не бували. Скільком тут у нас випало таке щастя?

— Небагатьом. Мало кому, — мусила визнати тітонька Одінкемма.

На таку відповідь і чекала матінка Нкемділім. Вона накинулася на мене, смикала мене за вуха і тягала по всьому двору. Я стогнала від болю.

— І от я послала цю тупу козу, цю вівцю, цю дику тварину до Лагоса, де яскраво світять численні вогні в небо, і ось — на тобі! — вона тут, прожувала таку чудову нагоду своїми собачими зубами і виплюнула її! — Вона перевела подих. — Та хіба можна сподіватися, що дитина, яка вбила рідну матір, житиме в злагоді зі світом?! — горлала вона, не звертаючись ні до кого конкретно, так, що в неї аж жили напнулися на шії.

Моя розповідь про те, що сталося, не справила на неї ніякого враження:

— Отак воно й буває, коли намагаєшся поцупити чужого чоловіка!

— Ти тільки поглянь на неї! — почула я одного разу в її розмові з подругою кілька місяців потому, — вона ж пласка, як і моя донька Нкемділім, хоча їй уже аж дванадцять років. Ну який чоловік погляне на неї?!

Її подруга стала запевняти, що якийсь обов'язково трапиться на моєму шляху. То був єдиний натяк на те, що вона таки повірила в мою розповідь.

Я повернулася до життя, яке вела до Лагосу: домашня робота, прокльони, образи, голод, крики, сон, а зранку — все спочатку.

Так минуло кілька місяців, аж поки підвернулася нова робота. Цього разу в родині, яка мешкала в Енугу. Один чоловік з нашого селища на ім'я Г'ясинт звернувся до матінки Нкемділім. Він працював якимось там державним службовцем і підшукував домашніх служниць для заможних родин у тому місті. Він сказав, що одній сім'ї потрібна добропорядна дівчина для домашньої роботи і що вона, можливо, навіть зможе ходити до школи. Вони були готові передати матінці Нкемділім певну суму, яка, за словами чоловіка, стала б їй у пригоді, щоб підняти решту дітей.

Матінку Нкемділім більше зацікавила якраз остання частина розмови — гроші, які вона зможе тримати в долоні, — а не змога для мене відвідувати школу. До того ж їй одним ротом у родині буде менше, — так вона сказала йому. Мого дядька Ннабуцо не було під час тих перемовин, щоб висловити згоду чи незгоду. Він помер, поки я була в Лагосі, і тепер його сім'я страждала ще більше, ніж наша. Цього разу, на відміну від від'їзду до Лагоса, я непокоїлася більше. Їхала, а в самої душа аж заходилася від страху. Однак там мені поталанило: мене справді віддали до школи, я навчилася читати і закохалася в Уренну.

Розділ другий

Коли я приїхала до Енуґу з Г'ясинтом, він повів мене на співбесіду, що відбулася у дорогій вітальні з червоним килимом на підлозі, в якому нога втопала щоразу, коли на нього наступали. Та кімната була більшою за весь наш дім у Нвокенті. Брунатні книжкові шафи з томами у твердих обкладинках, з тисненими золотистими літерами на корінцях. Та для мене найголовнішою ознакою розкоші була темно-коричнева оксамитова обшивка на диванах і подушках.

Коли господарі нас впустили, Г'ясинт шанобливо залишився стояти біля дверей. Я ховалася позаду, міцно тримаючи в руці чорний пластиковий пакет зі своїми речами. Вони привіталися із Г'ясинтом і запросили нас сідати. Ми сіли на оті м'які стільці і мовчки втупились у господарів. У перший тиждень, коли я залишатимуся на самоті, я сидітиму на дивані, закинувши ногу на ногу (адже я уявляла собі, що так роблять багатії).

Г'ясинт поговорив з ними, пояснив, що моя мачуха охоче дозволить мені працювати на них. Натомість вона просила, щоб мене віддали до школи і поводитися зі мною добре. Він говорив з ними шанобливим тоном. Це мене здивувало: в селищі його дуже поважали, адже знали, що він працює не ким-небудь, а державним службовцем в Енуґу. Пізніше я дізналася, що Г'ясинт був усього лише посильним в офісі Дядечка.

— Ти милася? — запитав мене чоловік, якого я мала називати «сер» або «Дядечко». Його вуха стирчали пообіч худорлявого обличчя, ніби він постійно до чогось прислухався. Навколо завеликого рота пролягли глибокі зморшки. Та найбільше мене лякав його суворий, пронизливий погляд. Його очі уважно мене

вивчали. «Він помітить брехню ще до того, як я її скажу», — пролунав голос у моїй голові.

— Ти приймала душ сьогодні вранці? Ти купаєшся щодня?

Я відповіла «Так, сер» на всі запитання, що було винагороджено словами: «Тут ти маєш мити руки щоразу, коли користуватимешся туалетом».

— Ти кажеш неправду?

— Ти крадеш?

— Ти вмієш читати?

— Ти можеш сказати, котра година?

Почувши у відповідь на ці останні запитання моє «ні, сер», Дядечко скрушно похитав головою і повернувся до своєї дружини зі словами: «Принаймні в неї вистачає розуму, щоб не брехати».

Вона схвально кивнула. Її висока постать здавалася загрозливішою, аніж низьке, але огрядне тіло моєї попередньої хазяйки.

— Ми піклуватимемося про тебе. Не обманюй нікого. Ти їстимеш те, що й ми. Навзамін робитимеш, що тобі накажуть. Лінь — це хвороба, якій немає місця в цьому домі.

На цих словах я збагнула, що успішно пройшла співбесіду.

Я намагалася стримати хвилювання. Мені хотілося запитати, де я спатиму. Дядечко мало чим нагадував Огу, однак моє серце не втихомирювало скаженого стукоту, коли я згадувала, що зробив зі мною Ога.

Коли вони сказали Г'ясинтові, що дбатимуть про мене, я намагалась не показувати свого страху. Він їм подякував. Наказав мені поводитися добре, не брати нічого, що мені не належить, і думати про свою роботу і про навчання. Він не сказав, як мені його розшукати, якщо виникне потреба. А я так розтривожилася, що навіть не запитала.

Пізніше мені повідомили перелік моїх домашніх обов'язків; деякі я мала виконувати двічі, а то й більше разів на день, як-от купати Ікенну, їхнього маленького сина (двічі на день, вранці та ввечері), прибирати у вітальні (двічі на день, після сніданку й після вечері) та в кухні (щоразу, коли в мене не було іншої роботи). Мене відвели до кімнати в задній частині дому. Показали, де туалет, який був просто в домі, і наказали тримати його в чистоті. Все здавалося мені таким розкішним і чистим — ніде ані піщинки, ані темної плями від пилу.

Пізніше Тітонька зайшла до моєї кімнати, де я мала залишити свій пакет з речами і перевдягнутися з того вбрання, в якому приїхала, — його дали мені в церкві як милостиню.

— Ось, тримай, — сказала вона, простягаючи мені невеликий синій поліетиленовий пакунок. Я взяла. Там лежало щось не дуже м'яке, але водночас і не дуже тверде. Я хотіла було запитати, що в ньому, але засоромилася.

— У тебе вже є місячні? — вона запитувала на іґбо, яку я бездоганно розумію, адже це мова, якою я розмовляла з дитинства і якою думала. Однак вона промовила «місячні» англійською, і це збило мене з пантелику.

— Які місячні?

Напевно, моє збентеження ясно читалося на обличчі, тому що вона негайно пояснила:

— Кров, що тече наприкінці кожного місяця.

Я полегшено зітхнула, адже зрозуміла, про що вона питає. Місячні почалися в мене якраз через три місяці після мого повернення з Енуґу. Того дня, коли це сталося вперше, я якраз ішла на базар, несучи на голові окпа матінки Нкемділім на продаж. У мене цілий ранок болів живіт, але я не хотіла скаржитись, адже тоді матінка Нкемділім знову б на мене накричала. Але живіт болів усе дужче й дужче, особливо крутило внизу живота. Я ішла на базар і раптом відчула, як по ногах

щось потекло. Дивно, я глянула вниз, але нічого не побачила, а тому пішла далі. Отам тітонька Окечукву й помітила, що зі мною трапилося. Тітонька Окечукву була моєю конкуренткою з продажу окпа. Вона часто гнівалася, коли мені вдавалось розпродати всі окпа матінки Нкемділім, а вона все стояла й чекала, коли покупці підійдуть до неї. Напевно, вона помітила червону пляму на складках мого плаття, тому що відразу зняла з себе одну з верхніх накидок і обмотала нею мене. Потім наполягла на тому, аби я негайно поверталася додому. Я сказала, що матінка Нкемділім мене прибіє, якщо я повернуся додому без грошей за окпа. Вона відповіла, що матінка Нкемділім зрозуміє. Коли ж вона побачила, що я навіть не думаю її слухати, настільки великим був мій страх перед гнівом мачухи, то сказала, що сама відведе мене додому. Склала всі нерозпродані окпа, і ми пішли разом.

Коли ми прийшли, вона відвела матінку Нкемділім убік і щось говорила їй, тицяючи на мене пальцем і показуючи на власні сідниці. Матінка Нкемділім, звісно, не дуже зраділа, побачивши мене з нерозпроданими окпа. Але, на мій подив, не стала звинувачувати тітоньку Окечукву в хитрощах.

— Ти ж бо знаєш традиції, — почула я слова тітоньки Окечукву, звернені до моєї мачухи перед виходом, — заріж курку і пригости жінок по сусідству.

Тоді ледве помітно всміхнулася мені й пішла.

Кінець безкоштовного уривку. Щоби читати далі, придбайте, будь ласка, повну версію книги.

BOOK2GO
ЕЛЕКТРОННІ КНИГИ

КУПИТИ